Grzegorz Goździewicz*

Profesor Michał Seweryński – przewodniczący Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy w latach 2003–2006¹

Wśród licznych zaszczytnych i prestiżowych funkcji piastowanych przez Profesora Michała Seweryńskiego do szczególnie znaczących zaliczyć należy przewodniczenie Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy, co stanowiło wyraz uznania Jego wielkiego autorytetu naukowego z zakresu prawa pracy oraz wyjątkowych zdolności organizacyjnych.

Komisja Kodyfikacyjna Prawa Pracy została powołana na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 sierpnia 2002 r.² i miała od samego początku bardzo elitarny charakter. W jej skład wchodził wybitni przedstawiciele nauki prawa pracy, reprezentujący czołowe ośrodki akademickie w kraju. Jej pierwszym przewodniczącym został profesor Tadeusz Zieliński, jeden z najwybitniejszych przedstawicieli polskiej nauki prawa pracy, pod którego przewodnictwem przygotowane zostały założenia przyszłej Kodyfikacji Prawa Pracy. Uwzględniały one również dorobek prac tzw. dużej Komisji Reformy Prawa Pracy powołanej w roku 1990 przez premiera Tadeusza Mazowieckiego. Po śmierci prof. T. Zielińskiego w roku 2003, przewodnictwo Komisji Kodyfikacyjnej objął jego dotychczasowy zastępca – profesor Michał Seweryński. Ponieważ zadania wyznaczone w cytowanym rozporządzeniu były bardzo ambitne – przygotowanie dwóch projektów aktów prawnych: Kodeksu pracy (regulującego indywidualne stosunki pracy) oraz Zbiorowego Prawa Pracy, a czas działalności określony został na cztery lata, istniała pilna potrzeba przeorganizowania sposobu procedowania

45

* Prof. dr hab., kierownik Katedry Prawa Pracy, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu.

¹ Niniejszy tekst stanowi rozszerzoną wersję mojej wypowiedzi z okazji Jubileuszu Profesora Michała Seweryńskiego na uroczystym posiedzeniu Zarządu Łódzkiego Towarzystwa Naukowego w roku 2009 – zob. *Profesor Michał Seweryński*, [w:] *Sylwetki Łódzkich Uczonych*, z. 96, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 2009, s. 15–17.

² DzU, 2002, nr 139, poz. 1167.

w ramach pracy Komisji. Dotychczasowe posiedzenia, charakteryzujące się wielogodzinnymi dyskusjami naukowymi, przypominającymi nierzadko seminaria naukowe były ogromnie interesujące i miały niewątpliwie twórczy charakter. Ze względu jednak na postawione cele, prace Komisji posuwały się stosunkowo wolno. Należało zatem zintensyfikować działania w kierunku formułowania gotowych propozycji rozwiązań prawnych. Od grudnia roku 2003 Komisja pracowała już w rozszerzonym 10-osobowym składzie, w którym poza jej sekretarzem – (przedstawiciel Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej), wszyscy pozostali członkowie reprezentowali czołowe ośrodki uniwersyteckie i akademickie kraju, a kilku profesorów piastowało dodatkowo stanowiska sędziów w Sądzie Najwyższym³.

Nowy przewodniczący Komisji Kodyfikacyjnej na jednym z pierwszych posiedzeń przedstawił harmonogram dalszych prac. Wprowadzono dwudniowe posiedzenia, które odbywały się regularnie dwa razy w miesiącu w gmachu Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w Warszawie. Zobowiązano wszystkich członków Komisji do opracowania roboczej, artykułowanej wersji poszczególnych działów przyszłych kodeksów i wyznaczono terminy ich prezentacji na posiedzeniach plenarnych. Większe fragmenty opracowań kodeksowych były omawiane i dyskutowane na kilkudniowych, wyjazdowych posiedzeniach Komisji (Toruń, Wisła, Ciechocinek, Nieborów, Łódź). Warto również zaznaczyć, że Komisja korzystała z opinii przedstawicieli nauki prawa pracy. Dotyczyły one zarówno wybranych instytucji prawnych występujących w projektach, jak również całego projektu Kodeksu pracy⁴.

Gotowe już projekty indywidualnego i zbiorowego prawa pracy przekazane zostały najpierw w roku 2005 ustępującemu premierowi Markowi Belce oraz po kilku miesiącach nowo powołanemu Prezesowi Rady Ministrów – Jarosławowi Kaczyńskiemu na zorganizowanych specjalnie w tym celu spotkaniach w Kancelarii Premiera z udziałem wszystkich członków Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy (w 2007 r.). Dwukrotnie zatem była okazja przedstawienia premierowi Rządu RP gotowych projektów tak doniosłych ze społecznego punktu widzenia aktów prawnych. Każdorazowo ich prezentacji dokonywał przewodniczący Komisji – profesor M. Seweryński.

³ W skład Komisji zostali powołani: Michał Seweryński – profesor UŁ, wiceprzewodniczący, a następnie przewodniczący, Ludwik Florek – profesor UW, wiceprzewodniczący, Grzegorz Goździewicz, profesor UMK, Zbigniew Hajn – profesor UŁ, Andrzej Kijowski – profesor UAM, sędzia SN, Walerian Sanetra – profesor UwB, Prezes Sądu Najwyższego, Barbara Wagner – profesor UJ, sędzia SN, Jan Wojtyła – profesor AE, Jerzy Wrątny – profesor URz, dr Eugenia Gieniecisko, dyrektor Departamentu Prawa Pracy w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej – sekretarz Komisji. Po śmierci prof. A. Kijowskiego w roku 2005 w skład Komisji weszła prof. Teresa Liszcz z UMCS.

⁴ Pisemne opinie poszczególnych instytucji prawa pracy przedstawili: prof. Z. Góral (UŁ) i prof. T. Wyka (UŁ), natomiast cały projekt kodeksu zrecenzowali prof. Z. Góral, prof. T. Liszcz oraz dr J. Skoczyński (UW).

Uczestnicząc od samego początku w pracach legislacyjnych, najpierw w ramach Komisji Reformy Prawa Pracy, a następnie jako członek Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy, miałem niepowtarzalną okazję brać czynny udział w szczegółowych debatach i pracach przygotowujących nowy i przyszły kształt polskiego prawa pracy. Mimo że projekty te, będące efektem pracy i wysiłku całego zespołu osób bardzo zaangażowanych w to wielkie przedsięwzięcie nie zostały – jak dotąd – poddane dalszemu procesowi legislacyjnemu, to niewątpliwie zawarte w nich propozycje rozwiązań prawnych inspirowały przedstawicieli nauki prawa pracy w pracach badawczych nad poszczególnymi instytucjami prawnymi. Również w praktyce, zwłaszcza w pracach Rządu, dotyczących kolejnych, często doraźnie przeprowadzanych zmian przepisów z zakresu prawa pracy, dostrzec można wpływ proponowanych rozwiązań prawnych zawartych w obu projektach (np. w zakresie rozwiązań dotyczących telepracy wprowadzonych do Kodeksu pracy w art. 67⁵⁻¹⁷).

Niestety, projekty obu kodeksów nie zostały poddane formalnej procedurze legislacyjnej, nie stały się projektami ustaw rządowych, jednak wywarły istotny wpływ na partnerów społecznych w zakresie sposobu postrzegania rozwiązań prawnych z zakresu prawa pracy i potrzebę dokonania ich zmian w wyniku przeobrażeń społeczno-gospodarczych i politycznych w Polsce⁵.

Zaproponowane w projektach kodeksowych nowe rozwiązania prawne, które stały się konieczne z uwagi na zmiany ustrojowe w Polsce, a także niezbędne ze względu na europeizację polskiego prawa pracy, były szczególnie inspirujące dla nauki prawa pracy, co znalazło wyraz w częstych odniesieniach do tych projektów w opracowaniach teoretycznych przedstawicieli nauki prawa pracy. Warto podkreślić, że problematyce kodyfikacji prawa pracy poświęcony był XVI Zjazd Katedr oraz Zakładów Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, który obradował w Gdańsku w roku 2007⁶. Zaprezentowano wówczas podstawowe kodyfikacyjne problemy prawa pracy (L. Florek), niektóre sporne zagadnienia kodyfikacji prawa pracy (W. Sanetra), a także argumenty przemawiające za kodyfikacją zbiorowego prawa pracy (G. Goździewicz). Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy, zwłaszcza w początkowej fazie prac towarzyszyły dylematy związane z samą ideą czy koniecznością kodyfikacji polskiego prawa

⁵ Projekty kodeksów zostały najpierw opublikowane na stronach internetowych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (w roku 2008), a następnie opublikowane w formie książkowej pt. *Kodeks pracy. Zbiorowy kodeks pracy. Projekty opracowane przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Pracy*, Katowice 2010.

⁶ Zob. *Problemy Kodyfikacji Prawa Pracy. Wybrane Zagadnienia Zabezpieczenia Społecznego. Referaty na XVI Zjazd Katedr oraz Zakładów Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Gdańsk, 19–21 września 2007 roku*, Gdańsk 2007.

pracy zwłaszcza w nowych warunkach gospodarki rynkowej⁷. Podnoszono przede wszystkim takie aspekty przemawiające przeciwko tej formie regulacji prawnej, jak: 1) dynamizm rozwojowy prawa pracy i związana z tym niezbędna elastyczność rozwiązań prawnych; 2) dwa modele normotwórstwa: państwowotwórczy – w formie aktów prawnych powszechnie obowiązujących, oraz negocjacyjny – upoważniający partnerów społecznych do zawierania układów zbiorowych pracy i innych porozumień społecznych; 3) ścisłe powiązanie prawa pracy z systemem stosunków gospodarczych i łącząca się z tym konieczność dokonywania częstych zmian rozwiązań prawnych z uwagi na zmienność sytuacji gospodarczej oraz na rynku pracy. Pozytywne aspekty przemawiające za kodyfikacją polskiego prawa pracy jednak przeważały i to nie tylko z uwagi na ugruntowane już tradycje, także w świadomości pracowników i pracodawców, dotyczące pozytywnej roli jaką odgrywa w stosunkach pracy skodyfikowane ustawodawstwo pracy, ale przede wszystkim konsolidujący charakter regulacji prawnej odnoszącej się do stosunków pracy.

48 Prace kodyfikacyjne z zakresu indywidualnego prawa pracy, pomimo rozległości instytucji prawnych i potrzeby wprowadzenia nowych (np. unormowań prawnych dotyczących zatrudnienia niepracowniczego czy nietypowych form zatrudnienia), w gruncie rzeczy w znacznej mierze przybrały charakter rekodyfikacji⁸. Prawdziwym wyzwaniem było opracowanie projektu Zbiorowego Kodeksu Pracy. W tym zakresie Komisja Kodyfikacyjna musiała się zmierzyć z szeregiem problemów, które nie miały odpowiednich odniesień w dotychczasowym ustawodawstwie pracy. Należałoby tu podkreślić, że podstawą prac Komisji w tym zakresie był autorski projekt ustawy profesora M. Seweryńskiego o zbiorowych stosunkach pracy. Zaakcentować również trzeba, że wśród nowych propozycji rozwiązań prawnych, które przedstawiał i przekonująco uzasadniał i które znalazły swój wyraz w projekcie, była nowa instytucja – Krajowego Konsultanta Dialogu Społecznego (art. 99–106). Konsultant miał być osobą cieszącą się zaufaniem zarówno ze strony pracowników, jak i pracodawców, na co wskazywała procedura powoływania go przez Sejm, po zasięgnięciu opinii Komisji Trójstronnej. Jego zadaniem byłoby ułatwianie pracownikom i pracodawcom prowadzenie rokowań zbiorowych oraz rozwiązywanie sporów zbiorowych, a także podejmowanie innych działań na rzecz utrzymania pokoju społecznego w stosunkach pracy. Uzasadnieniem dla powołania takiej instytucji zbiorowego prawa pracy są pozytywne doświadczenia płynące z działania podobnych instytucji doradczo-mediacyjnych

⁷ Por. zwłaszcza T. Zieliński, *Kodyfikacja prawa pracy. Wątpliwości i dylematy*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2003, nr 11, s. 4 i n.

⁸ Por. M. Seweryński, *Problemy rekodyfikacji prawa pracy*, [w:] *Prawo pracy a wyzwania XXI wieku. Księga Jubileuszowa Profesora Tadeusza Zielińskiego*, Warszawa 2002, s. 319 i n.

w niektórych krajach europejskich. Problematyka dialogu społecznego, obok współpracy i solidarności partnerów społecznych w stosunkach pracy, była szczególnie bliska profesorowi M. Seweryńskiemu, stąd usilnie dążył on, by wartości te były ujęte zarówno w katalogu podstawowych zasad zbiorowego prawa pracy, jak i normatywnie rozwinięte m.in. we wskazanej wyżej instytucji prawnej. Warto również w tym miejscu zaznaczyć, że problematyka dialogu społecznego zawsze bliska była Jego zainteresowaniom naukowym. W roku 1999 jako przewodniczący polskiej sekcji Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawa Pracy i Zabezpieczenia Społecznego był głównym organizatorem VI Europejskiego Kongresu tego Stowarzyszenia, który odbył się w Warszawie. Wygłosił tam referat na temat *Dialog społeczny: współzależność gospodarki i prawa pracy*⁹.

Idea kodyfikacji prawa pracy była zawsze bliska poglądom profesora M. Seweryńskiego. Uważał, że potrzebna jest kompleksowa reforma prawa pracy, która polegałaby na przeprowadzeniu pełnej modernizacji i konsolidacji jego przepisów w taki sposób, by tworzyły one spójny system. Należy zatem „dostosować prawo pracy do zasad państwa demokratycznego i gospodarki społeczno-rynkowej oraz innych zasad ustrojowych, co oznacza konieczność oparcia go na niepodważalnym paradygmacie ochrony pracy pracowników i osób wykonujących pracę w warunkach podobnych do pracowniczych. [Z kolei] za regulacją zbiorowego prawa pracy w osobnym kodeksie przemawia nie tylko wzgląd na szczególne właściwości zbiorowych stosunków pracy i swoistość rządzących zasad, lecz także coraz wyraźniej zaznaczające się po roku 1989 wyodrębnienie formalne zbiorowego prawa pracy”¹⁰.

Problematyka kodyfikacji polskiego prawa pracy stanowi charakterystyczny wyróżnik w działalności naukowej profesora M. Seweryńskiego. Ubolewając, że oba opracowane projekty kodeksów nie zostały skierowane na drogę legislacyjną, sam podjął ambitne zadanie spopularyzowania ustaleń Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy w serii artykułów naukowych¹¹.

⁹ Zob. Michał Seweryński, *Dialog społeczny. Współzależność gospodarki i prawa*, [w:] *Referaty na VI Europejski Kongres Prawa Pracy i Zabezpieczenia Społecznego* (Warszawa 13–17 czerwca 1999), Warszawa 1999, s. 32 i n.

¹⁰ Z uzasadnienia do projektów kodeksu pracy i zbiorowego kodeksu pracy, [w:] *ibidem*, s. 141 i 277. Zob. także: M. Seweryński, *Problemy legislacyjne zbiorowego prawa pracy*, [w:] *Prawo pracy RP w obliczu przemian*, red. M. Matey-Tyrowicz, T. Zieliński, Warszawa 2006, s. 382 i n. oraz idem, *Pojęcie, zakres i próba kodyfikacji zbiorowego prawa pracy w Polsce*, [w:] *Aktualne problemy zbiorowego prawa pracy w Polsce i w Niemczech*, redakcja naukowa G. Goździewicz, Toruń 2012, s. 15 i n.

¹¹ M. Seweryński, *Zakładowe struktury związkowe w projekcie zbiorowego kodeksu pracy*, [w:] *Związkowe przedstawicielstwo pracowników zakładu pracy*, redakcja naukowa Z. Hajn, Warszawa 2012, s. 192 i n.; idem, *Zakładowy dialog społeczny w projekcie ustawy – zbiorowy kodeks pracy*, [w:] *Zakładowy dialog społeczny*, redakcja naukowa J. Stelina, Warszawa 2014, s. 48 i n.

Na tle całego długiego okresu działalności prac legislacyjnych Komisji Reformy Prawa Pracy, a zwłaszcza Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy, osoba profesora Michała Seweryńskiego była więcej niż znacząca. Śmiało i bez przesady można powiedzieć, że gdyby nie Jego determinacja i zdecydowanie oraz osobiste zaangażowanie w realizacji postawionego zadania, zakończenie pracy Komisji, zwieńczone gotowymi projektami dwóch kodeksów, byłoby niemożliwe.

Profesor M. Seweryński obejmując przewodniczenie Komisji Kodyfikacyjnej kontynuował dzieło swego znakomitego poprzednika – profesora T. Zielińskiego, zawsze podkreślając jego wielkie zasługi w wytyczeniu głównych założeń współczesnego i przyszłego prawa pracy w Polsce, zwłaszcza w nowych warunkach ustrojowych. Profesor M. Seweryński starał się – przy współudziale pozostałych członków Komisji – nadać realny kształt tym założeniom, w postaci sformułowania propozycji konkretnych rozwiązań prawnych. Posiadał szczególne ku temu predyspozycje, gdyż równoległe z pracami w Komisji uczestniczył także w Radzie Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów. Na podkreślenie zasługuje również niebywała erudycja Profesora, Jego biegła znajomość języków obcych oraz rozwiązań systemów prawnych w poszczególnych państwach europejskich, a także dbałość o zgodność proponowanych unormowań z europejskim i wspólnotowym prawem pracy. Nie ograniczając się tylko do dorobku doktryny prawa pracy, widział zarazem potrzebę wymiany poglądów z przedstawicielami równoległe działającej Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego, zwłaszcza w tych obszarach jej działalności, gdzie związki normatywne prawa pracy i prawa cywilnego są nadal bardzo żywe i aktualne. Zasługą Profesora jest również propozycja zwrócenia się do przedstawicieli doktryny prawa pracy o przygotowanie trzech niezależnych recenzji gotowych już projektów kodeksów. Przyczyniło się to w pewnym stopniu do ulepszenia niektórych przyjętych wcześniej przez Komisję rozwiązań.

Należy podkreślić, że profesor M. Seweryński osobiście przygotował projekt uzasadnień do obu wspomnianych projektów kodeksów, które w niezmienionej niemal postaci zostały zaakceptowane przez członków Komisji. Myślę, że było to możliwe dzięki nadzwyczajnej skrupulatności i pracowitości, jaką wykazywał się Przewodniczący, prowadząc podczas każdego posiedzenia Komisji osobisty protokół obrad, niezależnie od oficjalnego protokołu sporządzanego przez sekretariat Komisji.

Pomimo wielkiego autorytetu, jakim profesor M. Seweryński cieszył się w środowisku naukowym prawa pracy, w stosunku do pozostałych członków Komisji nigdy nie okazywał swojej przewagi z racji pełnionej funkcji Przewodniczącego. Nie narzucał swoich poglądów, cierpliwie wsłuchiwał się w racje i argumenty odmienne, zawsze starał się znaleźć kompromisowe rozwiązania, co w gronie tylu wybitnych specjalistów i zarazem osobowości nie było rzeczą łatwą.

Atmosfera panująca zarówno podczas prac w Komisji Kodyfikacyjnej, jak i różnych powiązanych z nią spotkań towarzyskich, miała bardzo przyjacielski charakter. Szczególnie mile wspominam posiedzenia i sesje wyjazdowe w różnych zakątkach kraju, a także w węższym gronie najbliższych przyjaciół Profesora, kolacyjne spotkania w Warszawie, przy których nadal dyskutowaliśmy nie tylko o problemach prawa pracy, ale zastanawialiśmy się nad realnością uchwalenia i następnie wdrożenia przygotowywanych kodyfikacji.

Myślę, że okres działalności i pracy Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy, to czas wspaniałej intelektualnej przygody, możliwość dyskusowania o podstawowych problemach polskiego i europejskiego prawa pracy oraz jego kształtu w zmienionych warunkach ustrojowych. Był to również okres umocnienia dawnych przyjaźni i nawiązania nowych, które wytrzymują próbę czasu. Te niezwykle doznania i uczucia, których wówczas doświadczyliśmy, były niewątpliwie zasługą wspaniałej Osobowości i postawy jaką prezentował profesor Michał Seweryński, jako Przewodniczący, Kolega i Przyjaciel.

Bibliografia

- Kodeks pracy. Zbiorowy kodeks pracy. Projekty opracowane przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Pracy*, Katowice 2010.
- Problemy Kodyfikacji Prawa Pracy. Wybrane Zagadnienia Zabezpieczenia Społecznego. Referaty na XVI Zjazd Katedr oraz Zakładów Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Gdańsk, 19–21 września 2007 roku*, Gdańsk 2007.
- Profesor Michał Seweryński, [w:] *Sylwetki Łódzkich Uczonych*, z. 96, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 2009.
- Seweryński M., *Dialog społeczny. Współzależność gospodarki i prawa*, [w:] *Referaty na VI Europejski Kongres Prawa Pracy i Zabezpieczenia Społecznego (Warszawa 13–17 czerwca 1999)*, Warszawa 1999.
- Seweryński M., *Pojęcie, zakres i próba kodyfikacji zbiorowego prawa pracy w Polsce*, [w:] *Aktualne problemy zbiorowego prawa pracy w Polsce i w Niemczech*, red. nauk. G. Goździewicz, Toruń 2012.
- Seweryński M., *Problemy legislacyjne zbiorowego prawa pracy*, [w:] *Prawo pracy RP w obliczu przemian*, red. M. Matey-Tyrowicz, T. Zieliński, Warszawa 2006.
- Seweryński M., *Problemy rekodyfikacji prawa pracy*, [w:] *Prawo pracy a wyzwania XXI wieku. Księga Jubileuszowa Profesora Tadeusza Zielińskiego*, Warszawa 2002.
- Seweryński M., *Zakładowe struktury związkowe w projekcie zbiorowego kodeksu pracy*, [w:] *Związkowe przedstawicielstwo pracowników zakładu pracy*, red. nauk. Z. Hajn, Warszawa 2012.
- Seweryński M., *Zakładowy dialog społeczny w projekcie ustawy – zbiorowy kodeks pracy*, [w:] *Zakładowy dialog społeczny*, red. nauk. J. Stelina, Warszawa 2014.
- Zieliński T., *Kodyfikacja prawa pracy. Wątpliwości i dylematy*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2003, nr 11.

Professor Michał Seweryński: The Chair of the Labour Law Codification Commission (2003–2006)

Summary

Professor Michał Seweryński fulfilled many honorable and prestigious positions. Particularly significant was chairing the Labour Law Codification Commission (2003–2006), which represented a recognition of his great scientific authority in the field of labour law and exceptional organizational skills.

The aim of the Codification Commission was to prepare two draft laws: the Labour Code (governing individual labour relations) and the Code of Collective Labour Law. Unfortunately both projects have not been subjected to formally legislative procedure. However, the projects had a significant impact on the social partners in the field of legal solutions of labor law and the need to make their changes as a result of the transformation of socio-economic and political conditions in Poland. It should also be noted that Prof. M. Seweryński personally drafted the justifications for these two draft codes that were approved by the members of the Commission in almost unchanged form.

Projects of both codes were first published on the websites of the Ministry of Labour and Social Policy (in 2008), and subsequently published in *Kodeks pracy. Zbiorowy kodeks pracy. Projekty opracowane przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Pracy* (Labour Code. Collective Labour Code. Projects developed by the Labour Law Codification Commission) Katowice 2010.